

**Impact
Factor
2.147**

ISSN 2349-638x

Reviewed International Journal

**AAYUSHI
INTERNATIONAL
INTERDISCIPLINARY
RESEARCH JOURNAL
(AIIRJ)**

Monthly Publish Journal

VOL-III

**ISSUE-
III**

Mar.

2016

Address

- Vikram Nagar, Boudhi Chouk, Latur.
- Tq. Latur, Dis. Latur 413512
- (+91) 9922455749, (+91) 9158387437

Email

- aiirjpramod@gmail.com

Website

- www.aiirjournal.com

CHIEF EDITOR – PRAMOD PRAKASHRAO TANDALE

“प्राथमिक स्तरावरील अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेत समुह संपर्क साधनांची भूमिका - एक अभ्यास”**नागरगोजे सचिन एकनाथराव**पीएच.डी संशोधक,
शिक्षणशास्त्र संकूल,
स्वा.रा.ती.म.वि.नांदेड**प्रस्तावना :**

आजच्या शास्त्रीय व तांत्रिक युगामध्ये अनौपचारिक सामाजिकरणाची कार्यवाहीनी म्हणजे समुह संपर्क साधने होय. ही केवळ मनोरंजन करतात असे नव्हे तर निरनिराळ्या विषया संबंधी माहिती देतात व ज्ञानाच्या कक्षा दिवसेंदिवस विस्तारत आहेत. समुह संपर्क साधनांना समाज शिक्षणात फार महत्त्व आहे. बालक, युवक, स्त्री-पुरुष, कामगार, शेतकरी, कलावंत, उद्योजक या सर्वांना एकाच केंद्रावरून दुरदुष्ट्या अंतरावरील घडामोडीची व्यवस्था सामान्यांची, नैसर्गिक संकटाची माहिती मिळू शकते या विविध साधनांचा शिक्षणातही उपयोग होतो.

समुह संपर्क साधनांचा अर्थ :

वृत्तपत्रे, पुस्तक, बोलपट, चित्रवाणी, साहित्य, आकाशवाणी, इंटरनेट अशा साधनांचा व्यक्तीमत्त्वावर परिणाम हा एकमार्गी होतो कारण व्यक्तीच्या प्रतिक्रियांचा या साधनांवर परिणाम होत नाही अशा या साधनांना समुह संपर्क साधने असे म्हणतात.

तेव्हा अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेमध्ये शिक्षकाला आपल्या विषयाबद्दल जास्तीचे ज्ञान प्राप्त करावयाचे असेल तर या साधनांचा वापर केला पाहिजे.

समस्या विधान :

‘प्राथमिक स्तरावरील अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेत समुह संपर्क साधनांची भूमिका एक – अभ्यास’

कार्यात्मक व्याख्या : प्रस्तुत संशोधनामध्ये काही कार्यात्मक व्याख्या केलेल्या आहेत त्या पुढील प्रमाणे.

1. प्राथमिक स्तर : शालेय स्तरावरील इयत्ता 1 ली ते 8 वी पर्यंतच्या इयत्तांचा समावेश प्राथमिक स्तरास केला आहे.

2. समुह संपर्क साधने : समुह संपर्क साधने यामध्ये संगणक, वृत्तपत्र, रेडिओ, इंटरनेट, मासिक इ. समावेश करण्यात आला आहे.

संशोधनाची गरज व महत्त्व :

21 व्या शतकास जगाचे रूपांतर Gopal Village मध्ये झाले. या युगात विद्यार्थ्यांना Gopal Student बनवण्यासाठी समुह संपर्क माध्यमांचा उपयोग करायला हवा. समुह संपर्क साधने शिक्षणातील गुणवत्ता वाढीसाठी मोलाची भर टाकून शकतात. जागतिकीकरणात शिक्षण प्रभावी करण्यामध्ये समूह संपर्क साधनांचा वाटा मोठा आहे या सर्व दृष्टीने प्रस्तुत संशोधनाची गरज आहे.

संशोधनाची उद्दिष्टे :

1. प्राथमिक स्तरावरील समुह संपर्क साधनांच्या उपलब्धतेचा अभ्यास करणे.
2. प्राथमिक शिक्षकांच्या अध्यापनातील समुह संपर्क साधनांची भूमिका अभ्यासणे.
3. प्राथमिक स्तरावरील अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेत वापरल्या जाणाऱ्या समुह संपर्क साधनांचा अभ्यास करणे.

संशोधन व्याप्ती :

1. प्रस्तुत संशोधन हे जि.प.के.कन्या प्रा.शा.गंगाखेड केंद्रा अंतर्गत येणाऱ्या प्राथमिक स्तरावरील अध्यापन प्रक्रियेच्या संदर्भात समुह संपर्क साधनांच्या भूमिकेशी व्याप्त आहे.
2. प्रस्तुत संशोधनात जि.प.के.कन्या प्रा.शा.गंगाखेड अंतर्गत येणाऱ्या प्राथमिक शिक्षकांचा विचार करण्यात आला आहे.

संशोधन मर्यादा :

1. प्रस्तुत संशोधनासाठी जि.प.के.कन्या प्रा.शा.गंगाखेड केंद्राअंतर्गत येणाऱ्या प्राथमिक शाळांची निवड करण्यात आली.
2. प्रस्तुत संशोधन हे वृत्तपत्र,इंटरनेट,संगणक,रेडिओ या समुह संपर्क साधना पुरतेच मर्यादीत आहे.

संशोधन जनसंख्या : प्रस्तुत संशोधनासाठी जनसंख्या म्हणून जि.प.के.कन्या प्रा.शा.गंगाखेड केंद्राअंतर्गत 20 शाळा यामधील 190 शिक्षक यांची जनसंख्या म्हणून निवड करण्यात आली आहे.

संशोधन न्यादर्श : प्रस्तुत संशोधनासाठी एकूण 20शाळेतील सर्वच190शिक्षक हे संशोधन न्यादर्श म्हणून संशोधकानी निवडले आहे.

संशोधन पध्दती : प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधकाने सर्वेक्षण संशोध पध्दतीची निवड केलेली आहे.

संशोधन साधने : प्रस्तुत संशोधनासाठी संशोधकाने माहिती संकलनासाठी प्रश्नावली या साधनांचा वापर केलेला आहे.

संख्याशास्त्रीय साधने : माहितीचे अर्थनिर्वचन करणासाठी संशोधकाने शेकडेवारी या सांख्यिकीय परिणामाचा वापर करण्यास आलेला आहे.

निष्कर्ष :

1. प्राथमिक स्तरावरील शाळेत जास्त प्रमाणात संगणक उपलब्ध आहेत परंतू रेडिओ व दुरदर्शन या समुह संपर्क माध्यमांची उपलब्धता कमी आहे.
2. प्राथमिक स्तरावर समुह संपर्क साधनाद्वारे मिळणाऱ्या माहितीचा उपयोग विद्यार्थ्यांच्या भाषिक क्षमतासाठी होतो.

3. प्राथमिक स्तरावर अध्ययन अध्यापनात समुह संपर्क साधनांचा वापर करून शिकवलेला पाठ्यघटक विद्यार्थ्यांचा वापर करून शिकविलेला पाठ्यघटक विद्यार्थ्यांना लवकर समजतो.
4. प्राथमिक शाळेतील बहुतांश शिक्षक इंटरनेचा वापर करत नाहीत.

संदर्भ ग्रंथसूची :

1. संशोधन पद्धती व संख्याशास्त्र : डॉ.आगलावे (2000)
2. जीवन शिक्षण –मासिक
3. शिक्षकांचे प्रशिक्षण – न.रा.पारसनीस (2007)
4. www.primaryeducation.in

